

RIKI SE VRATILA

Jedna od stotinu hiljada, Riki se vratila iz logora smrti. Izuzetan slučaj! A ipak on navodi na verovanje da je i naš takav, izaziva u nama pokret, oživljava nade, nemogućno odjednom postaje mogućno, mašta pretvara oblake u stene, pomirenje se preobražava u nemir, deo po deo izgrađene zbilje se ruši i na istom nestu iznikne kula, oslobođena statike, koja raste u nedogled.

— Klara? — Riki podiže obrve, oči netremice gledaju u jednu tačku kao da su odbacile svaku misao sem gledanja jednog mesta na polici.

— Moja sestra! Mala sestra! Bila je u istom logoru... Klara! Imala je kestenjavu kosu, bademaste oči, blag pogled...

Riki zavrte rukom iz članka kao da kaže: Ne znam, ništa ne znam...

— Bila je lepa... (Kako se može opisati lice koje oduvek znamo, oduvek volimo? Zar znamo kako izgleda lice u kojem ne vidimo promene?)

— Lepa? — reče Riki začuđeno i nasmeja se. Ali njen smeh nije zvučao kao smeh.

— Imala je svetle oči, sasvim svetle, rupice kada se smejala, bila je vitka kao devojka...

Riki slegnu ramenima, zavrte glavom.

— Imala je dve devojčice. Jedna pet godina, druga sedam. Zvale su se Eva i Anica...

Začuden izraz nestaje na Rikinom licu. Obrve se spuštaju, na čelu stoje dve okomite bore, oči nemirno kruže.

— Eva i Anica! — ponavlja Riki i spušta glavu na ruke. Lagano i tiho kaže: — Sećam se. Sedele su zajedno u uglu na nekim zavešljajima kao da čekaju na voz. Imale su sasvim svetle oči i male ruke... jedva je stalo nekoliko kocke šećera...

— A Klara?

— Klara? — Riki opet podiže obrve i lice dobi upitan i otsutan izraz. Ona opet zavrte rukom iz članka kao da hoće da kaže: Ne znam, ne sećam se...

Ali Riki je ovde! Ona je došla odande. Doći će i Klara! Riki je videla decu. Klara je bila sa decom. Gde je Klara? Kako je došla Riki? Kako?

— Odveo me čovek sa dve zvezdice, — reče Riki. — Jedne noći je doneo vojničko odelo. Obukla sam ga. Žene su viknule: „Ubica!” i pobegle su. Izišla sam sa njim iz sobe. U hodniku mi je rekao: „Vojniče, idemo u grad!” Išla sam pored njega po kamenju, po travi, po asfaltu. Ušli smo u kuću. Kroz prozor sam videla ulicu sa kućama, sa velikim kućama, onda sa malim crnim kućama, čula sam zviždanje voza. . . Opet je čovek rekao: „Vojniče!” Ali nije meni rekao. Ja sam imala na glavi šešir. . . na ruci sam nosila svetli kaput. Rekao je čoveku pored mene: „Vojniče, ovo je moja sestra! Bolesna je! Pazi na nju! Ostaće na moru!” „Razumem gospodine poručniče!” rekao je vojnik.

Riki je beloputa sa smeđim dlakama na nausnicama, tamnom kovrdžavom kosom i tamnim očima. Njene ruke izgledaju meke, a noge male i oble; njene usne se grče između plača i smeha, drhte kao od straha, uvlače se kao da nestaju. . .

— Da, — reče Riki. — Bežali smo. Ali mene su uhvatili. Avram je nosio Rejnu, išao je napred. Ja nisam vikala. Avram bi se okrenuo. . . Da, — reče Riki, — u logor! U sobi je bilo mnogo žena. Noću su došli ljudi. Žene su držale haljine na svojim grudima, a košuljama su brisale lica. . . Mene je čovek sa dve zvezdice odveo u drugu sobu.

Ruke su me bolele. Njegove ruke i moje ruke. Nisam mogla rukama da dotaknem sebe jer se krv lepila za moje ruke. Pružala sam ruke daleko od sebe. . . Žene su vikale: „Živeti, živeti!” Otvorile su vrata i stale su pred moj krevet.

Lela ima zalepljenu kosu kao umočenu u vodu, usta širom otvorena: „Daj, moja deca su gladna!” Onda dolazi Erna. Lice joj je kao obliveno vodom, kosa strči uvis: „Mojoj deci daj!” Ona plače a suze za njenog lica kaplju na mene. I Rut dolazi, drži moje noge, kleči pred krevetom i grli me: „Daj, umreću od gladi!” „Živeti, živeti!” viču žene, suze teku po meni.

Nosila sam ženama šećer i hleb u košulju umotan. On je rekao: „Daj košulju!” Morala sam. Stajala sam pred njim kao veliko drvo koje se izdaleka vidi. Htela sam. . . Šta sam htela? Obukla sam haljinu, ali su me njegove oči pekale na koži ispod haljine, a haljina je pekla moju krv. Žene su ležale poredane jedna pored druge kao mrtve. Zvala sam: Lela, Erna, Rut! Onda su uzele šećer i hleb. Ali dve nisu ustale. Ležale su mirno sa otvorenim očima. On mora biti mrtav, rekla sam, jer me njegove oči peku kao užarene igle, njegove ruke mile po meni kao zmijske. I drugog dana sam bila veća od najvećeg drveta kada je bacao šećer i hleb na moju košulju. A četiri žene nisu uzele šećer i hleb, ležale su mirno sa otvorenim očima. A trećega dana videla sam decu sa otvorenim očima i belim usnama. On mora biti mrtav, rekla sam. Ustala sam iz kreveta, daske škripe, torba klizi, imam oružje. Ležim sa oružjem na gru-

dima. On će ležati sa otvorenim očima i belim usnama. Njegove ruke neće više mletiti po mojoj koži... „Živeti!“ viču žene. „Hleba!“ mole žene i njihove suze teku po meni. Njihove oči me gledaju. Vidim sebe u velikim sjajnim očima, gledam duboko iza zenica do dna. Uvek vidim isto: Ruke čoveka sa dve zvezdice na meni. Gvožđe je na mojim grudima. Pucaću u čelo, u njegovo čelo. Ispod čela otvaraju se oči. Vidim sebe u očima. Vidim njega! Avram! Avrama sam htela da ubijem! Avram leži pored mene, drži moje ruke, gleda u mene. Čujem svoj dah, svoj glas, svoj smeh: Avrame! Vidim crvenožutu zelenoplavu dugu, osećam želju da nestanem i strah da umirem. Suze na meni se suše, duga bleedi, strah nestaje, dišem duboko, pružam ruke Avramu.

Ujutro nosim šećer i hleb u Avramovoj košulji. Žene leže poridane jedna do druge, ne miču se. Zovem ih ali one ne uzimaju šećer i hleb. Zovem ih glasnije. Jedna ustaje. Samo jedna ide od žene do žene, gleda u njihove otvorene oči kao u ogledalo. Zove se Riki. Riki viče: „Ubice!“ Riki dolazi k meni, njene suze teku po meni, njene ruke glade moje rane. Ulazi čovek sa dve zvezdice. Riki ga ne vidi. Samo ga ja vidim. Svake noći ga vidim. Vrata se otvaraju, on ulazi. Uvek nosi flašu i ja moram da pijem. Žene dolaze i plaču. Suze teku po meni. Ruke mile po meni... njegove ruke. Pružam svoje ruke daleko od sebe. „Ne plači!“ kaže Avram. „To nisu moje suze, Avrame!“ „Ti sanjaš, Riki!“ kaže Avram. Ne, Avrame, grlo me peče i ruke mile po meni...

Rikine usne miču se bez glasa, grče se između plača i smeha, drhte od straha, uvlače se kao da nestaju, ruke se dižu, pružaju se daleko... razapinju se.

Klara, mala moja! Negde pod travom tvoje ruke miruju.